

15.6.2011

Oikeusministeriö
Lainvalmisteluosasto

Viite Lausuntopyyntö 29.3.2011 (OM 15/41/2009)
Asia Lausunto velkajärjestelylain uudistamista valmistelleen työryhmän mietinnöstä (11/2011)

Oikeusministeriö on pyytänyt Takuu-Säätiöltä lausuntoa yllä mainitussa asiassa. Lausuntonamme esitämme kohteliaimmin seuraavaa:

Yleistä velkajärjestelyn uudistamisesta

Takuu-Säätiö pitää tarkoituksenmukaisena, että säädetään kokonaan uusi velkajärjestelylaki (VJL). Uusi laki on tarpeen, sillä ehdotetut muutokset, kuten jälkikäteisestä lisäsuoritusvelvollisuudesta luopuminen sekä maksuohjelman toteutuksen valvonnan siirtäminen ulosottoviranomaisille, muuttavat voimassa olevan lain periaatteita olennaisesti.

Yleisesti ottaen Takuu-Säätiö pitää ehdotettuja muutoksia perusteltuina ja kannatettavina. Tavoitteena on ollut tehdä velkajärjestelymenettelystä nykyistä yksinkertaisempi ja joustavampi. Ehdotuksessa on myös löydetty oikeudenmukainen tasapaino velallisen ja velkojan välillä velallisen maksukyvyttömyystilanteessa.

Erityisesti Takuu-Säätiö haluaa korostaa talous- ja velkaneuvonnan roolia siinä, että velallisilla olisi mahdollisuus maksuohjelman keston aikana saada neuvontaa oman taloutensa suunnittelussa ja hallinnassa.

Velkajärjestelyn esteet

Nykyisessä laissa usein sovellettavaksi tullut velkajärjestelyn esteperuste on ollut ”ilmeisen kevytmielinen velkaantuminen” ja se on kohdistunut yksipuolisesti velallisen toiminnan arviointiin. Takuu-Säätiö katsookin, että luottomarkkinoilla tapahtuneen kehityksen johdosta on tarpeen aiempaa nimenomaisemmin kiinnittää huomiota myös luotonantajien toimintaan. Hyvänä vertailukohtana luotonantajan toiminnan arvioimiseksi voidaan pitää kuluttajansuojalain (KSL) 7 luvun 13 §:ssä määriteltyä hyvää luotonantotapaa.

15.6.2011

Takuu-Säätiö kannattaa velkajärjestelyryhmän ehdottamia muutoksia velkajärjestelyn esteperusteisiin ("piittaamaton" ja "vastuuton" velkaantuminen). Erityisesti Takuu-Säätiö pitää tärkeänä sitä, että arviointiperusteisiin, joiden mukaan velallisen menettelyä arvioidaan, lisätään velallisen ikä. Näin huomiota voidaan kiinnittää erityisesti nuoren puuttuvasta elämäkokemuksesta aiheutuvan velkaantumisen erityispiirteisiin. Myös se, että piittaamatonta tai vastuutonta velkaantumista arvioidaan velkojan oman toiminnan kannalta (hyvän luotonantotavan kriteerit), on tarpeen.

Velallisen taloudellinen vähimmäissuoja

Ehdotetut muutokset velallisen elinkustannusosan ja tilitysosan määrittämiseksi ovat Takuu-Säätiön mielestä tarpeen, jotta velalliselle jää riittävästi taloudellista liikkumavaraa ja vältetään lisävelkaantuminen maksuohjelman aikana liian tiukan elinkustannusosan seurauksena. Lisäksi ehdotetut tekniset muutokset yksinkertaistavat maksuvaralaskelmaa, kun maksuohjelma joustaa (sekä ylös- että alaspäin) velallisen kulloisenkin tulotason mukaan verrattuna nykyisen lain kiinteästi määriteltyyn maksuvaraun. Takuu-Säätiön kokemuksen mukaan nykykäytännön epäkohdanna on ollut se, etteivät velalliset ole aina osanneet hakea ajoissa maksuohjelmaan muutosta silloin, kun heidän tulonsa ovat maksuohjelman aikana laskeneet. Koska maksuohjelman muuttaminen ei ole ollut mahdollista enää maksuohjelman päätyttyä, on velkoja voinut periä maksuohjelman mukaisia rästiin jääneitä eriä hyvinkin pitkän aikaa maksuohjelman päättymisen jälkeen. Ehdotettu muutos poistaa tämän epäkohdan.

Takuu-Säätiö suhtautuu kuitenkin varauksella siihen, ettei puolison tosiasiallista taloudellista tilannetta enää otettaisi huomioon (erityisesti asumiskulujen kaavamainen puolittaminen ja lasten elinkustannusosat). Kysymyksellä voi olla käytännössä suurta merkitystä pienituloisten perheiden kohdalla, sillä velkojille tilitettävä osuus saattaa kasvaa verrattuna nykyiseen järjestelmään, jossa aviopuoliset vastaavat menoista tulojensa suuruuden mukaisessa suhteessa.

Velallisen omistusasunto

Takuu-Säätiö katsoo, että velkajärjestelyryhmän ehdotus omistusasunnon osalta on periaatteellisilta lähtökohdiltaan oikea. Velallinen saa velkajärjestelyssä usein huomattavan osan (vakuudettomia) velkojaan anteeksi ja maksuohjelman pääsääntöinen kesto on jo aikaisemmin lyhentynyt viidestä kolmeen vuoteen. Täten on tarkoituksenmukaista, että velallinen maksaa velkojilleen "ylimääräisen" osuuden, mikäli hänen omistusasuntoonsa sisältyy huomattavaa vapaa-arvoa. Toisaalta asuntojen nykyinen hintataso huomioon ottaen velkojille maksettava osuus asunnon vapaasta arvosta voi käytännössä muodostua hyvinkin suureksi ja täten velallinen ei pystyisi asuntoaan säilyttämään. Olennainen periaatekysymys onkin se, *kuinka pitkälle velallisen omistusasumista tulee turvata*. Verrattuna nykyiseen järjestelmään ero tulee esille niissä tapauksissa, joissa asunnossa on (poikkeuksellisesti) huomattavaa varallisuusarvoa. Kysymys ve-

15.6.2011

lallisen omistusasunnon säilyttämisestä on ollut valmistelun aikana erimielisyyksien aihe ja edellyttäneeikin vielä lausuntokierroksen jälkeen poliittista punnintaa.

Nykyisen lain mukainen asunnon säilyttämislaskelma sisältää monia osin tulkinnanvaraisiakin muuttujia (ns. tavallisten velkojen vähimmäiskertymän määrittäminen). Ehdotettu uusi laskentatapa on Takuu-Säätiön näkemyksen mukaan selkeämpi ja yksinkertaisempi.

Lisäsuoritusvelvollisuudesta luopuminen

Takuu-Säätiö katsoo, että nykyisen lain mukainen jälkikäteinen lisäsuoritusvelvollisuus on osoittautunut käytännössä erittäin ongelmalliseksi. Velkojen vaatimukset tulevat usein velalliselle yläläytyksenä maksuohjelman päättymisen jälkeen. Tämän vuoksi onkin tarpeen, että velalliselta perittävä määrä vaihtelee velallisen kulloisenkin tulotason mukaan eikä jälkikäteistä lisäsuoritusvelvollisuutta synny. Lisäsuorituksiin liittyviä ongelmia ei voida olennaisesti lievittää muutoin kuin muuttamalla maksuvaran määräytyminen sellaiseksi, että velkojille maksettava osuus seuraa mahdollisimman tarkoin velallisen tulojen muutoksia ("reaaliaikaisuus").

Maksuohjelman toteuttamisen valvonta

Takuu-Säätiö pitää tarkoituksenmukaisena sitä, että maksuohjelman toteutumisen valvonta siirretään ulosottoviranomaiselle. Käytännössä tämä on välttämätöntä, jotta lisäsuoritusvelvollisuudesta voidaan luopua ja turvata maksuohjelman "reaaliaikaisuus". Takuu-Säätiön näkemyksen mukaan on epärealistista odottaa, että velalliset itse pystyisivät seuraamaan maksuvarassaan tapahtuvia muutoksia ja laskemaan velkojille suoritettavat vaihtelevat jako-osuudet reaaliaikaisesti.

Olisikin tärkeää pyrkiä vaikuttamaan siihen (usein negatiiviseen) mielikuvaan, joka liittyy ulosoton asiakkuuteen. Ulosottoviranomainen on aidosti puolueeton osapuoli, joka ottaa huomioon sekä velallisen että velkojan edun. Ulosotto ei myöskään aina tarkoita työnantajalle menevää maksukieltoa, vaan velallinen voi tehdä ulosoton kanssa vapaaehtoisen maksusuunnitelman. Ulosotto toimisikin näin ollen eräänlaisena maksunvälittäjänä siten, että velallinen maksaa yhden summan ulosottoon, ja ulosotto tilittää jako-osuudet eri velkojille.

Toissijainen vanhentumisaika

Takuu-Säätiö katsoo, että velalliset ovat joutuneet eriarvoiseen asemaan velan lopullisen vanhentumisen osalta riippuen siitä, onko velkoja hakenut saatavastaan ulosottoperusteen vai ei. On epäoikeudenmukaista, että kokonaan velallisesta riippumattomasta syystä osa velallisista vapautuu veloistaan määräajassa, mutta osa ei. Ilman toissijaista vanhentumisaikaa velkoja voi periaatteessa loputtomasti pitää velkavastuun voimassa. Velallisten yhdenvertaisuuden vuoksi onkin välttämätöntä, että kaikissa tapauksissa luonnollisen henkilön velkavastuulla on jokin

15.6.2011

enimmäiskesto. Takuu-Säätiö kannattaa velkajärjestelyryhmän ehdotusta toissijaisesta vanhentumisajasta, joka olisi 18/23 vuotta eräpäivästä.

Helsingissä 15. kesäkuuta 2011

Takuu-Säätiö

Kirsti Rissanen
hallituksen puheenjohtaja

Leena Veikkola
toiminnanjohtaja